

§ 172 Lag om Svenska kyrkan

BISKOP THOMAS SÖDERBERG:

Herr ordförande och vänner i kyrkomötet! Jag talar för utskottet och yrkar bifall till utskottets hemställan.

Jag går tillbaka lite grand i tiden med 13 år, ungefär vid den här tidpunkten. Vi fattade beslut i kyrkomötet om de slutliga delarna av det som då låg under en process fem år tillbaka när det gällde relationsändringen mellan Svenska kyrkan och staten. Det fanns fyra eller fem huvudpunkter som låg till grund för den här överenskommelsen med staten. Men, och jag vill påminna om det, det var inte bara en överenskommelse mellan kyrka och stat utan det var också en överenskommelse inom kyrkan för att kunna se hur vi ska kunna gå vidare, vilka de viktiga delarna är för att hålla samman den här kyrkan inför en relationsändring. Det var finansieringsformen, kyrkliga egendomen, begravningsverksamheten, en grundläggande lagstiftning och det var frågan om stöd till kyrkoantikvarisk verksamhet. Inom vart och ett av de här områdena fanns det fortfarande olika uppfattningar om vad som var rimligt och inte rimligt, men här kunde vi ändå hitta en gemensam plattform, allt detta i en omsorg om kyrkan och framtiden.

När det gäller det som behandlas i det här ärendet, nämligen den grundläggande lagstiftningen, så var det just att hitta former för kyrkan och i relation till staten att hitta ett skydd för grundläggande drag i Svenska kyrkan. Det här, som Bertil Persson var inne på, är alltså något att minnas sig. Man får säga som det står, ”Jo, därom kan jag ge besked om herrn så vet, ty jag var med”. En del av oss var med då, andra var det inte, och uppenbarligen är det så att i departementen är det inte så många som minns, men traditionen och tanken bakom behöver föras vidare helt enkelt av omsorg om Svenska kyrkan. Det här avtalet som gjordes inom kyrkan och mellan kyrkan och staten var en fråga om en väg framåt för nya relationer i en gammal tradition. Den ömsesidiga respekten är den som behöver uppehållas och att ingångna avtal må hållas.

Tillstyrkan till utskottets hemställan.

JOHAN CARLSSON:

Herr ordförande! Jag har inget annat yrkande än utskottets förslag, men jag vill tala för det särskilda yttrande som en stor minoritet i utskottet har lämnat och som finns på sid 3 i betänkandet. Vi har inte gått så långt att vi är beredda på att säga ja till den här motionen, därför att det är en sådan oerhört omfattande reform att den kräver ytterligare beredning. Däremot är vi många som både tycker att vi ska vara förberedda på och också bejaka en utveckling där kyrkan blir fullt och helt fri från staten. Om vi tittar på saker som har hänt sedan de här åren när statens och kyrkans relationer förändrades så har staten gjort en hel del. Man har tagit bort rätten till tjänstledighet för förtroendeuppdrag, man vill nu ha en enhetlig begravningsavgift, man har lagt skatt på prästlönetillgångarna m.m. Staten förändrar sin relation till kyrkan och det här är naturligt. Kyrkan ska vara fri, en fri aktör, stå fri från staten, vi är den identitet som jag tror att en majoritet inom kyrkan också vill bejaka. Det händer också mycket ute i samhället i övrigt. En majoritet av riksdagens partier kandiderar inte längre i kyrkliga val, en stor förändring som har skett gradvis i olika partier, och en majoritet i kyrkomötet eller i det kommande kyrkomötet, om jag har räknat rätt, representerar inte heller de traditionella politiska partierna. Det är mycket som händer inom kyrka och inom samhälle. Det här betyder inte att jag är emot det som står i Lagen om Svenska kyrkan, det finns mycket gott där, men jag vill att kyrkan ska vara demokratisk, inte därför att staten säger det, utan därför att vi tycker att det är ett

bra sätt att bejaka de kyrkliga lekmännens engagemang. Jag tycker att kyrkan ska evangelisk-luthersk, inte därför att staten säger det, utan därför att vi tror att det är på det sätt som kyrkan bäst gestaltas i enlighet med Kristi vilja. Jag tror att vi ska en öppen folkkyrka, inte för att staten säger det, utan för att vi känner ett pastoralt ansvar för hela Sveriges folk och hela Sveriges land. Skilj på det som står i Lagen om Svenska kyrkan och skilj på principen att kyrkan ska vara fri. Det här är något som kommande kyrkomöten kommer att få tag i och det är en utveckling som kommer.

BISKOP THOMAS SÖDERBERG (REPLIK):

Herr ordförande! Med undantag för den här enhetliga begravningsavgiften är det faktiskt så att de frågeställningar, som du tog upp Johan, faktiskt var sådant som förutskickades redan inför relationsändringen. Vi var medvetna om att det här skulle komma att ske.

JOHAN CARLSSON (REPLIK):

Må så vara, men det är ändå stora förändringar i förhållande till vad kyrkan faktiskt har att förhålla sig till gentemot staten. Inte minst det här med rätten till tjänstledighet för förtroendeuppdrag påverkar oss oerhört mycket i vårt praktiska sätt att organisera oss demokratiskt på det sätt som vi hittills har gjort. Vi måste diskutera de här frågorna och vara beredda, även ni som idag är tveksamma måste vara beredda på att diskutera den här utvecklingen.

ANNA EKSTRÖM:

Herr ordförande och kyrkomötet! Det råder en förvirring. Människor talar om att kyrkan och staten är skilda, att det lades in om skilsmässa som gick igenom vid millennieskiftet år 2000. Detta är inte sant. Det skrevs, inte i kulisserna men kanske inte så känt, ett papper, en lag som håller båda parter på plats. Allt har sin tid. Det finns en tid för allt som sker under himlen. En tid för statskyrka, en tid för frikyrka, en tid för, ja var är vi nu i för tid. Förvirringens. Vi är skilda, vi är inte ihop på riktigt men vi är inte heller så att vi riktigt bor ihop. Är vi, som någon har uttryckt det när man så där desperat söker efter ett svar, kul-bo? Nej, inte ens det. För kul är det sannerligen inte att någon annan berättar vad vi ska tro på, var vi ska ha vårt medlemskap, vilken församling vi tillhör och vilka församlingens grundläggande uppgifter är. Kyrkomöte, i sinom tid hoppas jag att vi tar bort denna förvirring och lägger in om en riktig skilsmässa för båda parter skull.

ANDERS ROOS:

Herr ordförande! Jag vill inte nu avskaffa Lagen om Svenska kyrkan. Jag vill inte heller hamna inom ramen Lag om trossamfund. Men jag är inte heller blind utan ser att det händer så mycket. Livet och läget är inte detsamma som år 2000, och vi ska väl inte behöva skriva en bok *Om detta får vi aldrig glömma*, för det verkar som om det är den boken Thomas Söderberg vill skriva. Jag menar att Svenska kyrkan på många sätt har en särställning bland kyrkor i Sverige. Det är viktigt att Svenska kyrkan är rikstäckande och möter alla människor, är öppen och en väsentlig del i det svenska samhället, och att den finns, inte bara i Sverige, utan också i utlandet dels genom Svenska kyrkan i utlandet, dels genom sina ekumeniska kontakter. Men jag vågar fråga, hur blir det i framtiden när avstånden mellan stat och kyrka blir större än vad de är idag. Vad innebär det idag att relationerna är ändrade? Skilsmässa har vi väl aldrig talat om egentligen utan om förändrade relationer. Allt detta gör att jag vågar föreslå att en utredning

görs, för jag tror att det är en oerhört spännande framtid som vi kan gå till mötes när vi upptäcker alla trådarna som finns mellan Svenska kyrkan, svenska samhället och svenska folket hur vi än ser ut.

Jag har inget annat yrkande än vad utskottet har men jag finns med i det särskilda yttrandet som finns i betänkandet.

BIRGIT FRIGGEBO:

Herr ordförande! Vem ska bestämma om Svenska kyrkan ska ha biskopar, och vem ska bestämma i vilken församling man ska kunna vara medlem i? Vem ska bestämma vilka uppgifter församlingarna ska ha och hur vi ska organisera oss?

Om vi frågar våra medlemmar tror jag att de flesta anser att det ska vi göra själva i vårt samfund i kyrkomötet. Många som jag har pratat med anser också att det är på det sättet. Kyrkan skildes ju från staten vid millennieskiftet, säger de, så nu bestämmer vi själva. Så är det ju inte. I Lagen om Svenska kyrkan regleras en rad inomkyrkliga frågor och formellt sett är därför kyrkan ännu inte skild från staten. Vi måste bl.a. fråga om lov om vi vill införa en förändrad församlingstillhörighet, om vi vill omformulera församlingarnas grundläggande uppgifter och lärogrund, och intern organisation är reglerad i lagen. Det är alltså inga småsaker det handlar om. När frågan avgjordes i riksdagen på 1990-talet röstade jag emot lagen, och trots det kan jag erkänna att lagen har gjort nytta. Utan den hade vi inte fått de ändrade relationerna till staten som vi fick. Den har alltså gjort sin tjänst, men nu behöver vi den inte längre. Kyrkomötet har visat sig moget att handha sina egna angelägenheter utan att hoppa över skaklarna.

Utskottet säger att den långa gemensamma historien motiverar att staten genom en särskild lag anger de ramar inom vilken Svenska kyrkan även i fortsättningen ska verka. Är det verkligen rimligt att vi år 2013 måste luta oss mot staten för att undvika att vi fattar farliga och revolutionerande beslut? Hur länge ska vi hållas i Herrans tukt och förmaning av staten? Utskottet upprepar också mantrat att lagen är ett uttryck för Svenska kyrkans syn på sig själv. Behöver vi verkligen dessa kryckor för att förstå oss själva? I en internationell miljö där frågor om den sekulära staten och trossamfundet är livsavgörande frågor, det blir vi verkligen påmind om varje dag i våra medier, ter sig den svenska statens reglering av den tidigare statskyrkan otidsenlig. Det handlar alltså om en principiell fråga av största vikt.

När Urban Gibson och jag 2009 motionerade om ungefär samma sak som nu, var vi helt ensamma. Ingen stödde vår motion. I år är det utskottsledamöter från fyra nomineringsgrupper som instämmer i behovet av att Svenska kyrkan får bestämma över sina egna inre angelägenheter och stå på egna ben. Jag ställer mig bakom det särskilda yttrandet i utskottet, som visserligen vill avslå motionen men som pekar på behovet av att Svenska kyrkan förbereder sig på en utveckling där dess offentlighetsrättsliga ställning blir liknande den som gäller för andra religiösa trossamfund. Det sammanfaller helt med min egen uppfattning.

Det här är vårt sista motionsärende under den här mandatperioden och jag väljer att tolka detta symboliskt. Vår motion kommer att återkomma till kyrkomötena. Låt inte någon annan ta tag i den här frågan innan vi gör det själva.

BISKOP THOMAS SÖDERBERG (REPLIK):

Herr ordförande! Jag vill understryka just detta som är sagt, att det faktiskt är så att den här Lagen om Svenska kyrkan utarbetades i en konkordial stämning mellan kyrka och stat. Det är det närmaste ett konkordat man kan komma, dvs. det ger uttryck för Svenska kyrkans sätt att själv definiera sig som kyrka och trossamfund, vilket också framgår både i utskottet och i särskilda yttrandet. Det

är också samtidigt, inte en krycka men det finns ett skydd i det, en form av grundlagsskydd för Svenska kyrkan som folkkyrka, dess sätt att se på sig själv som den i alla fall har gjort då i samband med förändringen 2000. Det är inte frågan om en kvartalsekonomi i det här sammanhanget.

BIRGIT FRIGGEBO (REPLIK):

Herr ordförande! Det är klart att vi ska definiera oss själva och det gör vi också i kyrkoordningen eftersom de olika inriktningarna finns där. Vad är det för skydd vi behöver? Emot vad? Hur länge ska vi behöva detta skydd?

BISKOP THOMAS SÖDERBERG (REPLIK):

De allra flesta organisationsformer som finns i vårt land har någon form av lagstiftat skydd både inåt och utåt. Det gäller både företagsformer, det man har varit försiktig med gäller föreningar t.ex. föreningslagstiftningen, men det finns också för trossamfund som har kommit fram, och vi har då begärt och bett om tidigare att ha det här också för Svenska kyrkan med hänvisning till omfattningen, traditionen och det stora åtagande som vi har, inte minst när det gäller kyrkobyggnader och liknande.

DAG SANDAHL:

Herr ordförande! Man kan få vara med om fina ögonblick i det kyrkopolitiska livet på nationell nivå, som Lars Rydjes morgonbön idag, en minnesvärd sådan händelse som jag ska bevara och be att få tacka för. Man kan också få vara med om skräckupplevelser. Dåvarande kyrkostyrelsens centralstyrelsens arbetsutskott skulle vara med när riksdagen klubbade det avgörande beslutet om nya relationer kyrka-stat. Vi häckade på åhörarläktaren. När jag följde debatten insåg jag att där fanns ingen som älskar Svenska kyrkan och ställer upp för henne. Där utövas politisk makt. Vi har ingen vi kan lita på i den folkförsamlingen. Det var en smärtsam insikt. Vi levde på många sätt på lånad tid. Det vi hade ställt till med – det var inte Thomas Söderberg med om för han var förkyld den dagen och det var ingen politisk förkylning, det frågade vi om – var det som gjorde att Anders Swärd och Bengt Gustafsson fick lämna dåvarande centralstyrelsen när centern hade sin utrensning. När centern sedan genomförde just den politiken – fast med annan ledning, för så går det ju till i det politiska livet – var Thorbjörn Fälldin inte riktigt glad över det, men det gjorde ju ändå att centerpartiet kom ur alla låsningar och fick mycket bra betalt för det. Det har präglat den uppgörelse vi har. Centern har haft ett oproportionerligt stort inflytande på konstruktionen av den relation vi har. Det kan vi leva med om det inte finns politiska hot, för det är de vi måste skydda oss mot. Lagen kunde möjligtvis vara ett sådant skydd mot politiska hot. Jag fruktar alltmer att den inte är det och då måste kyrkan vara proaktiv att hitta sin fria zon, libertas ecclesiae, kyrkans frihet är nödvändig för kyrkans liv. Jag vet ju att kyrkan ska räknas in bland de ideologiska statsapparaterna och över ideologiska statsapparater vill den stora statsapparaten ha kontroll. Det ligger i sakens natur men därför måste det finnas en vaksamhet. Jag tror alltså att här måste det till ett nytt brett samtal, kanske inte Ljungby prästgård i Kronobergs län som det var då, men i andra fora. Det är ingenting som är skrivet i sten, det är skrivet i vatten. En fråga vi inte styr över är statschefens ställning. Vi har väl rimligtvis statskyrka i någon mening så länge statschefen måste vara medlem av Svenska kyrkan för så tolkas ju lagen. När det kravet faller då har vi upphört att vara statskyrka i den meningen.

Jag talar egentligen bara för fortsatta men allvarligare samtal.

HANS WALLMARK:

Herr ordförande! Detta är då sista dagen på kyrkomötet och det är sista ärendet och det är mitt sista kyrkomöte. Därför ser det ut som en tanke att vi då ska behandla Lagen om Svenska kyrkan, för jag kan göra det från två positioner både som ombud av kyrkomötet, om än avgående, och som riksdagsledamot, förhoppningsvis omvald. Först hade jag tänkt uttala mig om döden, för det var en väldigt spännande motion, och det kunde också vara passande för det här kyrkomötet.

Den här motionen fyller också sin funktion, därför att döden är ingången till livet. Ett upphävande av Lagen om Svenska kyrkan kan vara ingången till ett helt annat liv och inte nödvändigtvis sämre för Svenska kyrkan. Därför finns det mycket klokhet i den av Birgit Friggebo författade motionen och i det särskilda yttrande som finns här. Om man tittar tillbaka har vi 2 000 år av kristen tradition i världen. Vi har i vårt eget land ungefär 1 000 år av statskyrka, där makten och myndigheten har gått parad med Svenska kyrkan och den har förändrat sig och förnyats och vi har en ny relation som alla pratar om. Vi ser också att samhället förändras hela tiden. Vi får färre medlemmar, vi har nya utmaningar och det krävs nya former. Precis som Anders Roos påpekade befinner sig fler och fler svenskar utomlands om inte ens inom landets gränser. Varje dag är ungefär 400 000 svenskar någon annanstans än i sitt eget land, men det är fortfarande svenska medborgare. Därför tror jag att det behövs seriösa samtal mellan Svenska kyrkan och svenska staten, och några av de saker som man kan prata om har också berörts här under dagen i debatten. Det handlar om prästlönertilgångar, om kyrkoantikvarisk ersättning, om hur man kan vara en förkunnande roll i samhället och jag tror att allt detta kan beröras i Lagen i Svenska kyrkan, där det finns anledning att seriöst pröva det som också har sagts av flera tidigare talare. Jag tror också att man kan vara rätt trygg i ett sådant samtal med orden ”se, jag gör allting nytt”. I grunden är det så att min principiella syn är den att jag tror på ett väldigt starkt rättssamhälle, en lagstyrd ordning. Jag tror också på ett väldigt starkt civilt samhälle som en motvikt i landet. Därför tror jag att den tiden närmar sig med stormsteg, då det är dags att ompröva Lagen om Svenska kyrkan och just skapa dels lagbundenhet, dels även ett stärkt civilt samhälle. Jag kan därför inte nu bifalla motionen om döden men däremot tala väl om Birgit Friggebos motion, och jag har dessutom förmånen att också se till att den kan leva vidare även om den avslås idag. Även om den faller och dödas här på kyrkomötet, kan den få sitt nya liv i riksdagen där jag kan väcka den som egen. ”Herre, var de trognas styrka, främja rätten i vårt land, fräls ditt folk och stöd din kyrka. Tag vår framtid i din hand!”

BERTIL OLSSON:

Herr ordförande, biskopar, kyrkomötesledamöter och åhörare! Jag motionerade förra året i en liknande motion men jag hade en helt annan ingång. Jag talade om att ersätta Lagen om Svenska kyrkan med ett konkordat, alltså en juridiskt bindande överenskommelse. Det är lite annorlunda än bara säga att vi upphäver Lagen om Svenska kyrkan. Vi kommer att fortsätta i många år framöver att ha ett antal frågor som är specifika för Svenska kyrkan i uppgörelsen med staten, men skillnaden är att Lagen om Svenska kyrkan beslutar riksdagen om som punkt och den har vi inget att säga till om här i kyrkomötet. Om vi kommer fram till ett juridiskt bindande avtal innebär det att då måste båda parter vara överens om man gör ändringar i det avtalet. Det är skillnaden. Alltså kan jag inte yrka bifall

till Birgit Friggebos motion men däremot saken, att vi ska hitta en annan lösning på våra relationer till staten är jag helt överens om.

NILS GÅRDER:

Herr ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Till skillnad från det förra ärendet anser jag att det här finns all anledning att inte gå på reservanternas linje.

År 2000 tillskapades den Svenska kyrka som vi nu känner genom lagstiftning. Dessförinnan fanns inte någon kyrka som en juridisk person i vårt land utan den var sammanhållen av lagstiftning. För att kunna upprätthålla den folkkyrkostruktur som vi känner krävdes lagstiftning. Det hade naturligtvis varit möjligt att upphäva all Lag om Svenska kyrkan och sedan börja bygga upp en kyrka från botten, kalla enskilda människor samman för att vid spontana möten bilda församlingar, fråga dessa församlingar om de skulle vilja samverka i stift och kanske träffa avtal om att bilda stift och sedan fråga dessa stift om de har lust att ha ett högsta beslutande organ och i någon typ av avtalsstruktur bygga upp en kyrka från början. Alla inser att det hade varit fullständigt omöjligt att bevara folkkyrka om man skulle välja den vägen. Så vitt jag vet finns ingen folkkyrka som är uppbyggd på den föreningsmodell som jag menar att Birgit Friggebo ytterst förespråkar. Den Katolska kyrkan har en egen rättsordning som är gällande rätt som håller den samman, men som bekant har vi ju inte valt att ställa oss under ytterst påvens lagstiftningsmakt. Vi har liksom andra evangeliska kyrkor som är folkkyrkor levt i ett speciellt rättsförhållande som är reglerat i lag. Låt mig ta ett exempel. Den överklagandenämnd som vi har, som garanterar möjligheten för enskilda att i en rättsligt reglerad ordning överprövar beslut, är helt utesluten utan stöd i lag. Om vi skulle avskaffa Lagen om Svenska kyrkan förmodar jag att vi skulle ha ett antal tusen självständiga församlingar, vilka skulle tillfrågas om de var intresserade av att ingå i stift, och sedan skulle vi ha ett stort samtal om vi skulle återuppbygga den strukturen. Jag förstår faktiskt inte ens på det mest elementära plan hur man har tänkt att hantera det om man inte tänker gå till riksdagen och be att riksdagen på något annat sätt ska reglera Svenska kyrkans förhållanden, och det var ju det man inte ville.

TORGRY LARSSON:

Herr ordförande! Jag hoppas att ni lyssnade noga till vad Nils Gårder sade, en mycket stark argumentation. Det är inte möjligt, som man påpekat, att för en församling gå ur Svenska kyrkan. Jag instämmer helt i det Nils Gårder har sagt och även det jag har hört tidigare av Thomas Söderberg.

När kyrka-statbeslutet kom till var förutsättningen en långsiktig uppgörelse och jag vill erinra om att det var efter betydande vända inom de flesta partier, bland de flesta kyrkopolitiker, förtroendevalda, som man tog det här beslutet. Centerpartisterna var mycket tveksamma och jag kan också intyga att det var så bland socialdemokraterna, och jag vet att var så också bland moderaterna. Med folkpartiet var väl lite annorlunda. Det fanns ju bara fem grupper, den femte var POSK där det förmodligen var en positiv syn till förändring. Det fördes intensiva resonemang i kyrkostyrelsen, eller centralstyrelsen som det hette, i Andra kyrkolagsutskottet och så småningom nådde vi fram till en uppgörelse som de allra flesta ställde sig bakom. Jag vill betona att det var med betydande vända som somliga ändå till slut röstade för det slutgiltiga förslaget, och det är alltså en uppgörelse med staten. Jag är van vid att om man har kommit överens om en uppgörelse, då måste det till starka skäl för att bryta den, men jag tycker inte att tiden är inne för det. Om man ska börja med att ta en bit så gäller det kanske

också annat, för det gällde huvudmannaskapet för begravningsväsendet, kyrkoantikvarisk ersättning och mycket annat som utskottet påpekar.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

BISKOP THOMAS SÖDERBERG:

Herr ordförande! Tack för det här samtalet. Det visar sig ju att det fortfarande finns ideologiska åsiktsskillnader i den här frågan om Lagen om Svenska kyrkan och så kommer det att förbli. Samtidigt är det just det här, och det hoppas jag att alla kan se, att det finns en omsorg om Svenska kyrkan i sammanhanget. Jag märker att det också finns andra trådar som vi kan diskutera men det ska vi inte göra idag. Frågan om kyrkans roll i samhället, kyrkans relation till staten och statens sätt att se på Svenska kyrkan och andra trossamfund, det kan också vara en utmaning, Hans Wallmark, att ta med sig till riksdagen nämligen, hur ser vi på det som är kyrkan och kyrkornas roll i det offentliga rummet. På vilket sätt kan man faktiskt ge stöd åt kyrkor av skilda slag och på olika sätt. En sak är i alla fall viktig att hålla fast vid och det är att vi är tvungna att tala för Svenska kyrkan. Ingen annan gör det och det får också vara vägen in när vi fortsätter samtalet med staten, inte i undfallenhet men i samspel med den stat som också vi är en del av. Vi är en del av staten, vårt samtal sker med statsmakten.

JOHAN CARLSSON:

Herr ordförande! Biskop Thomas sade tidigare att det var en konkordial stämning när man skrev den här lagen en gång i tiden, och det har jag ingen anledning att betvivla. Det förändrar inte det faktum att idag är det inte så. Idag är det staten som själv bestämmer om den här lagen. Nils Gärder sade att det är ett väldigt bra argument för att vi inte ska rösta för motionen, och det har inte heller någon yrkat på. Men det är inget bra argument varför vi inte ska bejaka en utveckling där det inte är staten som ytterst bestämmer över kyrkans bekännelse, för så står det faktiskt idag i Lagen om Svenska kyrkan, staten reglerar den teologiska bekännelsen i ett fritt samfund. Det är inte en bra ordning. Det är inte en ordning som är i samklang med hur det svenska samhället förändras och jag, och många med mig, tycker inte att det är en bra ordning i samklang med vad kyrkans medlemmar vill och vad det innebär att vara en fri kyrka.

NILS GÅRDER (REPLIK):

Herr ordförande! Det är i vår rättsordning så att det endast är riksdagen stiftar lagar, och kyrkomötet kommer aldrig någonsin att kunna göra anspråk att kunna stifta lagar. Det finns ett alternativt sätt att binda samman juridiska personer av privat natur, till vilka vi hör, och det är genom avtal. Det är det grundläggande principiella problemet med det jag kallar reservanternas ståndpunkt eller det särskilda yttrandet. När det gäller innehållet i 2 §, om jag kommer ihåg rätt, att Svenska kyrkan är ett evangelisk-lutherskt trossamfund, så förstår jag din inställning, därför att den frågan var också föremål för debatt 1999 om den skulle komma till uttryck på detta sätt eller inte. Men det var onekligen sant att det var en självvald definition.

JOHAN CARLSSON (REPLIK):

Herr ordförande! Jag betvivlar inte heller att det var en självvald definition, och jag bejakar just detta att det är vi själva som ska få välja vår bekännelse. Det är en del av religionsfriheten och det tycker jag också ska gälla för Svenska kyrkan.

NILS GÅRDER (REPLIK):

Herr ordförande! Man kan ifrågasätta om kyrkomötet kan för samtliga Svenska kyrkans medlemmar utan avtal med den enskilde bryta själva bekännelsen.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 175.